

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

ЛОМЕЙКО ЮЛІЯ АНДРІЇВНА

УДК 336.24-047.64:336.143.2](477)(043.3)

**МИТНИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ
ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
заслужений юрист України
Огонь Цезар Григорович,
Рахункова палата
(м. Київ),
заступник директора департаменту з питань доходів
бюджету

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
заслужений економіст України
Барановський Олександр Іванович,
ДВНЗ «Університет банківської справи»
(м. Київ),
проректор з наукової роботи

кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
Фрадинський Олександр Анатолійович,
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь),
завідувач відділу дослідження проблем організації
митного контролю Науково-дослідного інституту
фіскальної політики

Захист відбудеться «__» _____ 2017 року о __ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.04 ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03057, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-г, ауд. 601.

Автореферат розісланий «__» _____ 2017 року.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

Опарін В. М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливу роль в управлінні публічними фінансами відіграє митний контроль, який має забезпечувати дотримання норм законодавства з питань митної справи та сприяти наповненню доходів бюджету, забезпечуючи позитивний вплив зовнішньої торгівлі на соціально-економічний розвиток держави. Динаміка обсягів зовнішнього товарообороту, повнота і своєчасність нарахування та сплати митних платежів до бюджету, зменшення обсягів контрабандних та контрафактних товарів безпосередньо залежать від ефективності митного контролю, яким забезпечується дотримання митних правил. В сучасних умовах, коли в Україні відбувається розширення та розвиток міжнародного партнерства, що впливає на динаміку обсягів зовнішньої торгівлі і митних платежів, які становлять вагомую частину доходів бюджету, удосконалення митного контролю є одним з головних завдань держави для забезпечення стійкого економічного зростання.

Вплив дієвості, результативності й ефективності митного контролю на розвиток суспільних фінансових відносин та його домінуюча роль в адмініструванні митних платежів обумовлені тим, що йому підлягають всі товари і транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон. З огляду на сучасні виклики у сфері зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД), які постійно змінюються, види та форми митного контролю потребують вчасного вдосконалення з метою підвищення їхньої здатності ефективно запобігати настанню митних ризиків і, крім того, мінімізувати негативні їх наслідки. Реалізація засад митного контролю забезпечується виключно державними органами, фінансування яких здійснюється за рахунок бюджетних коштів, чим пояснюється обмеженість наявних ресурсів для забезпечення його функціонування. Отже, необхідним є визначення актуальних і прогресивних напрямів розвитку митного контролю в Україні, які можливо буде практично впровадити, зважаючи на сучасні умови та реальні можливості держави.

Державний бюджет як фінансову категорію, а також фактори, що впливають на його наповнення, зокрема адміністрування митних надходжень, розглядали А. В. Головач, М. В. Грідчіна, Т. І. Єфименко, В. Б. Захожай, Ц. Г. Огонь, В. М. Опарін, Ю. В. Пасічник, Л. Д. Сафонова, Ю. В. Сибірянська, В. М. Федосов та інші автори. Державному фінансовому контролю, дослідженню його завдань, функцій, видів та форм присвятили свої праці О. І. Барановський, Л. І. Вороніна, Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, Л. А. Дробозина, В. А. Жуков, А. Л. Звездін, М. М. Коцупатрий, М. В. Мельник, А. С. Пантелєєв, В. М. Родіонова, В. К. Симоненко, С. В. Степашин, Н. С. Столяров, Є. С. Суконніков, С. О. Шохін, А. Сандмо, М. Г. Аллінгам та інші вчені. Питання визначення сутності та призначення митного контролю як інструменту митної політики, а також його організації в Україні вивчали А. Б. Безвощук, І. Г. Бережнюк, А. Д. Войцещук, В. М. Гаращук, В. М. Голомовзий, О. П. Гребельник, А. А. Дубінін, Ю. М. Дьомін, Ф. Л. Жорін, Л. М. Івашова, Б. А. Кормич, Т. В. Курило, О. В. Мартинюк, В. Я. Настюк, П. В. Пашко, К. К. Сандровський, С. В. Сорокіна, С. С. Терещенко, В. А. Туржанський, О. А. Фрадинський, Р. Б. Шишка, М. Г. Шульга та інші дослідники.

Внесок вітчизняних та іноземних науковців у розвиток організації та здійснення митного контролю є суттєвим, однак місце останнього в системі державного фінансового контролю залишається недостатньо дослідженим. Крім того,

сучасна наукова думка не повною мірою визначає зв'язок митного контролю та митного регулювання як окремих інструментів реалізації митної політики, що є обов'язковим для оцінки результатів здійснення митного контролю в контексті його впливу на досягнення мети митної політики. Актуальність вирішення проблемних питань, які виникають в Україні під час організації, здійснення та оцінювання результатів митного контролю на фоні нових викликів у сфері митної справи, пов'язаних із сучасними перетвореннями та структурними зрушеннями в зовнішньоекономічних відносинах, обумовила вибір теми дисертаційного дослідження, його мету, завдання, об'єкт, предмет і структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складовою науково-дослідної роботи кафедри фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за темами «Фінансова інфраструктура ринкової економіки» (номер державної реєстрації 0107U001336) та «Макрофінансові стабілізатори в системі державного регулювання економічного розвитку» (державний реєстраційний номер 0113U004262). Особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та вдосконаленні методичних підходів щодо організації, реалізації та оцінювання результатів митного контролю як інструменту реалізації митної політики.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є уточнення теоретико-концептуальних засад, обґрунтування нових методичних підходів, оцінка реального стану організації та здійснення митного контролю в Україні та розробка напрямів його вдосконалення в контексті забезпечення дотримання норм митного законодавства під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон та нарахування і сплати митних платежів до бюджету.

Основні завдання, спрямовані на досягнення мети:

- уточнити теоретичні засади сутності та призначення митного контролю і його значення для розвитку суспільно-фінансових відносин;
- поглибити концептуальні підходи до визначення завдань митного контролю та виявити їх зв'язок з організацією його практичного здійснення в сучасних реаліях;
- встановити роль митного контролю у реалізації засад та досягненні мети митної політики та відповідно до цього розширити зміст його завдань, функцій, видів та форм;
- розкрити ключові фактори, які впливають на результати митного контролю, зокрема на стадії його організації, здійснення та оцінювання;
- оцінити дієвість митного контролю як важливої складової регулювання потоків товарів через митний кордон;
- визначити сутність результативності митного контролю, оцінити її рівень;
- систематизувати основні методи оцінки ефективності митного контролю та встановити її стан;
- запропонувати способи вдосконалення організації, розвитку та оцінювання митного контролю;
- визначити напрями підвищення якості здійснення митного контролю.

Об'єктом дослідження є митний контроль в Україні.

Предмет дослідження – суспільні фінансові відносини, які виникають у

процесі організації, здійснення та розвитку митного контролю.

Методи дослідження. У дисертації використано загальнонаукові та спеціальні методи і прийоми наукового дослідження. Теоретичні та нормативно-правові засади організації митного контролю в Україні були досліджені методами порівняльного аналізу та синтезу. Статистично-економічні методи були використані під час дослідження динаміки та структури обсягів експорту та імпорту товарів та послуг, динаміки та структури наповнення державного бюджету митними платежами. Дедуктивний метод був застосований для дослідження сутності митного контролю, його об'єктів, суб'єктів, предмета, форм і видів виходячи з того, що митний контроль є видом державного фінансового контролю. Методи наукового абстрагування та конкретизації застосовувались під час дослідження підходів до оцінки ефективності митного контролю, його результативності та дієвості в контексті наповнення державного бюджету митними платежами. Наукове моделювання було використано під час розробки напрямів удосконалення митного контролю відповідно до його мети та основних завдань.

Інформаційною базою даного дослідження є статистичні дані Державної фіскальної служби України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Національного банку України, Пенсійного фонду України, а також офіційні повідомлення та звіти Рахункової палати.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в уточненні сутності митного контролю як інструменту реалізації митної політики та змісту його завдань, функцій, видів і форм відповідно до необхідності вчасного реагування на виклики у сфері митної справи, які постійно видозмінюються згідно з напрямами розвитку ЗЕД в сучасних умовах:

вперше:

- розроблено і запропоновано сучасну та дієву форму митного контролю, а саме: «крос-перевірку», сутність якої полягає в аналізі та оцінці стану дотримання законодавства з питань митної справи суб'єктами ЗЕД, які обліковуються в органах митного контролю одних областей, підрозділами аудиту у складі органів доходів і зборів інших областей. Це дасть можливість зменшити рівень корупційної складової митного контролю, і як наслідок – знизити ймовірність ухилення від сплати митних платежів на одній митниці шляхом оформлення товарів на іншій, пов'язану з наданням платникам права здійснювати митне оформлення у будь-якому органі митного контролю незалежно від місця обліку таких платників, а в кінцевому результаті – збільшити приріст надходжень до бюджету;

удосконалено:

- теоретичні засади ролі митного контролю в забезпеченні позитивного впливу ЗЕД на соціально-економічний розвиток держави завдяки взаємозв'язку митного контролю та митного регулювання як окремих взаємозв'язаних інструментів митної політики. Це сприятиме встановленню реального значення митного контролю та митного регулювання для досягнення мети митної політики, а також впливу прогалин законодавства на якість здійснення митного контролю;

- обґрунтування економічної природи митного контролю як складової державного фінансового контролю, який є інструментом реалізації фінансової політики, а остання поділяється на бюджетну, податкову, митну, валютну, грошово-

кредитну. Це забезпечує поділ митного контролю за часом проведення на попередній, поточний та наступний, як передбачено для державного фінансового контролю загалом. Зазначене є підґрунтям для проведення системного цілісного аналізу організаційно-правових засад функціонування митного контролю та оцінювання результатів його здійснення. Такий підхід дозволяє визначити його реальний стан та головні недоліки, сприяти побудові єдиної системи митного контролю з урахуванням взаємозв'язків усіх його видів та форм;

- методику обліку митних платежів державними органами з метою узгодження їх планових та фактичних обсягів, а саме: доведено необхідність ведення окремого обліку митних платежів та штрафних фінансових санкцій на різних казначейських рахунках. Це робить більш інформативним порівняння планових та фактичних показників надходжень митних платежів та сприяє оцінці ролі штрафних фінансових санкцій, застосованих за результатами окремих форм митного контролю, у наповненні бюджету;

- визначення ефективності митного контролю виходячи з того, що кінцевим результатом проведення перевірочних заходів мають бути обсяги митних платежів, які не лише були нараховані або донараховані, а фактично надійшли до бюджету. Визначено важливість оцінки ефективності управлінських рішень разом з аналізом статистичних показників результатів митного контролю та витрачених на їх досягнення ресурсів. Це має сприяти мінімізації недоліків митного контролю з урахуванням окремих факторів, які на нього впливають;

одержало подальший розвиток:

- обґрунтування запровадження єдиної моделі державного внутрішнього фінансового контролю враховуючи курс на євроінтеграцію в контексті вдосконалення державного фінансового контролю загалом та митного зокрема. Це має підвищити ефективність інституційної структури органів державного фінансового контролю, у тому числі митного, у контексті функціонування в їх складі підрозділів внутрішнього аудиту;

- теоретико-методичні засади визначення дієвості митного контролю як його здатності упереджувати реалізацію митних ризиків, тобто порушення митного законодавства, а саме: запропоновано законодавчу регламентацію переліку показників ефективності нормативно-правових актів з питань державної митної справи, подання яких передбачено разом з законопроектами, якщо вони можуть вплинути на дохідну або видаткову частину державного бюджету, оскільки якість самого законодавства безпосередньо впливає на можливість забезпечення його дотримання. Це має сприяти зменшенню кількості внесених без достатнього обґрунтування змін до нормативно-правових актів у сфері митної справи з метою підвищення дієвості та результативності митного контролю;

- критерії аналізу зовнішньоекономічних операцій, зокрема збільшення частки товарів однієї групи української класифікації товарів ЗЕД (далі – УКТ ЗЕД), які походять з або відправляються на територію однієї країни або єдину митну територію групи країн, пропонується розглядати як підвищення ризиків у сфері зовнішньоекономічних відносин. Оцінка динаміки зовнішнього товарообороту в зазначеному контексті має сприяти мінімізації митних ризиків у частині

неправомірного застосування тарифних пільг з митних платежів, зокрема за допомогою: 1) зміни коду УКТ ЗЕД; 2) зміни країни походження товарів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці пропозицій та рекомендацій щодо напрямів підвищення дієвості, результативності й ефективності організації, здійснення та оцінювання результатів митного контролю в Україні в сучасних умовах.

Пропозиції автора щодо вдосконалення податкового та митного законодавства в контексті покращення контролю за цільовим використанням податкових та митних пільг, наданих суб'єктам підприємницької діяльності, а також підвищення рівня їх відповідальності за нецільове використання товарів, які підлягають пільговому оподаткуванню, використовуються в роботі органів доходів і зборів Державної фіскальної служби України (довідка № 349/99-99-05-04-01-18 від 27.02.2015). Рекомендації автора щодо вдосконалення системи управління ризиками за допомогою включення до профілів ризику такого індикатора, як розмір ставки мита 0%, та його диверсифікація залежно від наявності суттєвої кількості інших ставок мита в межах відповідної групи УКТ ЗЕД, а також напрями вдосконалення порядку застосування до платників штрафних адміністративних санкцій за порушення норм митного законодавства використані в діяльності Вінницької митниці ДФСУ (довідка № 1977/8/02-80-00 від 21.04.2017). Пропозиції здобувача щодо включення до системи управління митними ризиками результатів проведення документальних перевірок дотримання митного законодавства, а також розширення сфери застосування таких форм митного контролю, як переміщення під негласним контролем та контрольовані поставки до всіх товарів, замість обмеженого переліку контрабандних, застосовані в діяльності Житомирської митниці ДФСУ (довідка № 251/10/06-70-19 від 05.04.2017). Рекомендації автора щодо вдосконалення бухгалтерського обліку собівартості та визначення ціни товарів під час здійснення експортних операцій, які згідно з законодавством в окремих випадках оподатковуються за ставкою 0% або звільняються від оподаткування ПДВ, використані ПрАТ «УкрАгроХімХолдинг» (довідка № 0602/2014-01 від 02.06.2014). Теоретичні та методичні підходи, розроблені за результатами дослідження, використані у навчальному процесі кафедри фінансів і обліку економічного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-393 від 24.04.2017). Основні висновки, методичні розробки та теоретичні положення, одержані в результаті проведення дисертаційного дослідження, використано в навчальному процесі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» у формуванні програми, навчальних матеріалів та завдань для самостійної роботи студентів з дисципліни «Державний фінансовий контроль» (довідка від 21.04.2017).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, висновки, рекомендації та пропозиції розроблено автором самостійно і викладено в його опублікованих працях. Особистий внесок автора у працях, написаних у співавторстві, зазначено у списку праць.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження оприлюднені на національних та міжнародних науково-практичних конференціях, а саме: на науково-практичній конференції «Актуальні питання фінансової та бюджетно-податкової політики в контексті реалізації Програми економічних реформ

на 2010–2014 роки» (м. Київ, 2012), XI Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених «Ольвійський форум – 2012: Економічний розвиток: нові виклики та перспективи» (м. Миколаїв, 2012), VII Міжнародній науково-практичній конференції «Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин» (м. Умань, 2013), VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин» (м. Умань, 2014), I Науковій міжнародній конференції на честь доктора економічних наук, проф. М. І. Шкітіної (м. Київ, 2014), XIII Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна: економіка» (м. Київ, 2015), IX Міжнародній науково-практичній конференції «Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин» (м. Умань, 2015), I Міжнародному науково-практичному семінару студентів і молодих учених «Фінанси місцевого самоврядування: стан, проблематика і перспективи розвитку» (м. Київ, 2016), VIII Всеукраїнській заочній науковій конференції «Актуальні проблеми сучасної економіки» (м. Умань, 2016), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка, фінанси, бухгалтерський облік: сучасний стан і перспективи розвитку» (м. Полтава, 2017 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 19 наукових праць загальним обсягом 10,6 д.а. з них: 1 – у колективній монографії; 2 – у наукових фахових виданнях; 5 – у наукових фахових виданнях України, які зареєстровані в міжнародних наукометричних базах; 2 – у наукових виданнях, які зареєстровані в міжнародних наукометричних базах; 9 – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 204 сторінки друкованого тексту. Робота містить 10 рисунків на 3 сторінках, 26 таблиць на 15 сторінках та 31 додаток на 160 сторінках. Список використаних джерел налічує 250 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено її мету і завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження. Розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У розділі 1 «Теоретико-правові засади функціонування митного контролю» розглянуто сутність митного контролю як інструменту митної політики, складової фінансового контролю та функції державного управління. Установлено мету, завдання, принципи, види та форми митного контролю. Визначено його взаємозв'язок із заходами митного регулювання.

Дослідження та систематизація наукових підходів щодо призначення та поділу на складові державного фінансового контролю як інструменту фінансової політики стало підґрунтям для його розмежування залежно від того, інструментом якої складової фінансової політики він є. Так, до складу державного фінансового контролю входять: 1) контроль і аудит у бюджетному процесі; 2) податковий контроль; 3) митний контроль; 4) валютний контроль; 5) банківський нагляд. Зазначене дає підстави стверджувати про поділ митного контролю, як це передбачено для державного фінансового контролю загалом, на попередній, поточний та наступний (рис. 1).

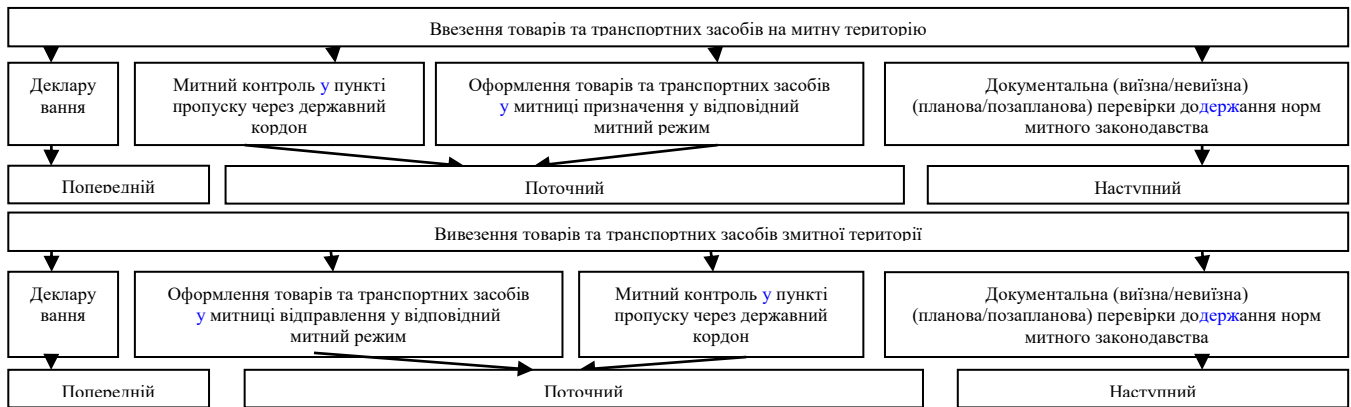

Рисунок 1. Заходи митного контролю залежно від моменту його проведення

Джерело: складено автором

Метою митного контролю є забезпечення дотримання норм законодавства з питань митної справи. Саме законодавчими нормами затверджено обов'язок та порядок сплати митних платежів, а фактично їх адміністрування відбувається під час проведення митного контролю. У дослідженні визначено результати здійснення митного контролю, до яких належать: динаміка обсягів експорту-імпорту товарів, повнота і своєчасність нарахування і сплати митних платежів до бюджету, зменшення обсягу контрабандних і контрафактних товарів, оптимізація державних видатків на діяльність митних органів. Установлено вплив митного контролю як цілісної системи «організація – здійснення – оцінювання результатів» на зазначені показники, які мають відповідати меті митної політики. Виявлено взаємозв'язок митного контролю та митного регулювання ЗЕД як окремих інструментів реалізації митної політики (рис. 2). Співвідношення, наведені на рис. 2, ілюструють, що свідченням про ефективність, результативність і дієвість митного контролю за умови, що норми митного регулювання є обґрунтованими, має бути досягнення мети митної політики, а саме: забезпечення позитивного впливу ЗЕД на соціально-економічний розвиток. У цьому контексті важливого значення набуває дослідження наукових підходів щодо визначення впливу заходів державного регулювання фінансових відносин, у тому числі ЗЕД, на схильність платників до ухилення від сплати податків, зокрема митних платежів. Встановлено складність митного тарифу України для забезпечення дотримання його положень в адмініструванні митних платежів. Доведено доцільність диференціації ставок ввізного мита в контексті необхідності врахування інтересів усіх учасників ЗЕД та курсу євроінтеграції. З огляду на зазначене виявлено зв'язок посилення заходів наступного митного контролю та спрощення попереднього та поточного митного контролю.

У розділі 2 «Організація, функціонування та оцінювання результатів митного контролю в Україні» досліджено сучасний стан митного контролю за допомогою таких показників, як дієвість, результативність і ефективність.

Встановлено, що дієвість митного контролю – це його здатність упереджувати реалізацію митних ризиків, тобто порушення норм митного законодавства. Виявлено, що адміністративні санкції встановлені у розмірі 300% обсягу несплачених митних платежів лише ст. 485 Митного кодексу України (далі – МКУ), водночас ст. 468–484 МКУ регламентовано обсяг адміністративних санкцій у фіксованій кількості неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або у % від вартості товарів –

предметів порушення. Для застосування до порушника санкцій, передбачених ст. 485 МКУ, має бути доведена умисність його дій, які призвели до несплати митних платежів. Водночас дії, наведені в ст. 468–484 МКУ, так само можуть призвести до несплати митних платежів, однак якщо не доведено їх умисність, виникає можливість застосування до платника меншого з передбачених законодавством обсягів штрафних санкцій. Для унеможливлення маніпулювання зазначеними положеннями та недопущення зменшення надходжень коштів до бюджету запропоновано доповнити ст. 468–484 МКУ фразою «не менше, ніж обсяг штрафних санкцій у % від суми несплачених митних платежів, передбачений ст. 485 МКУ».

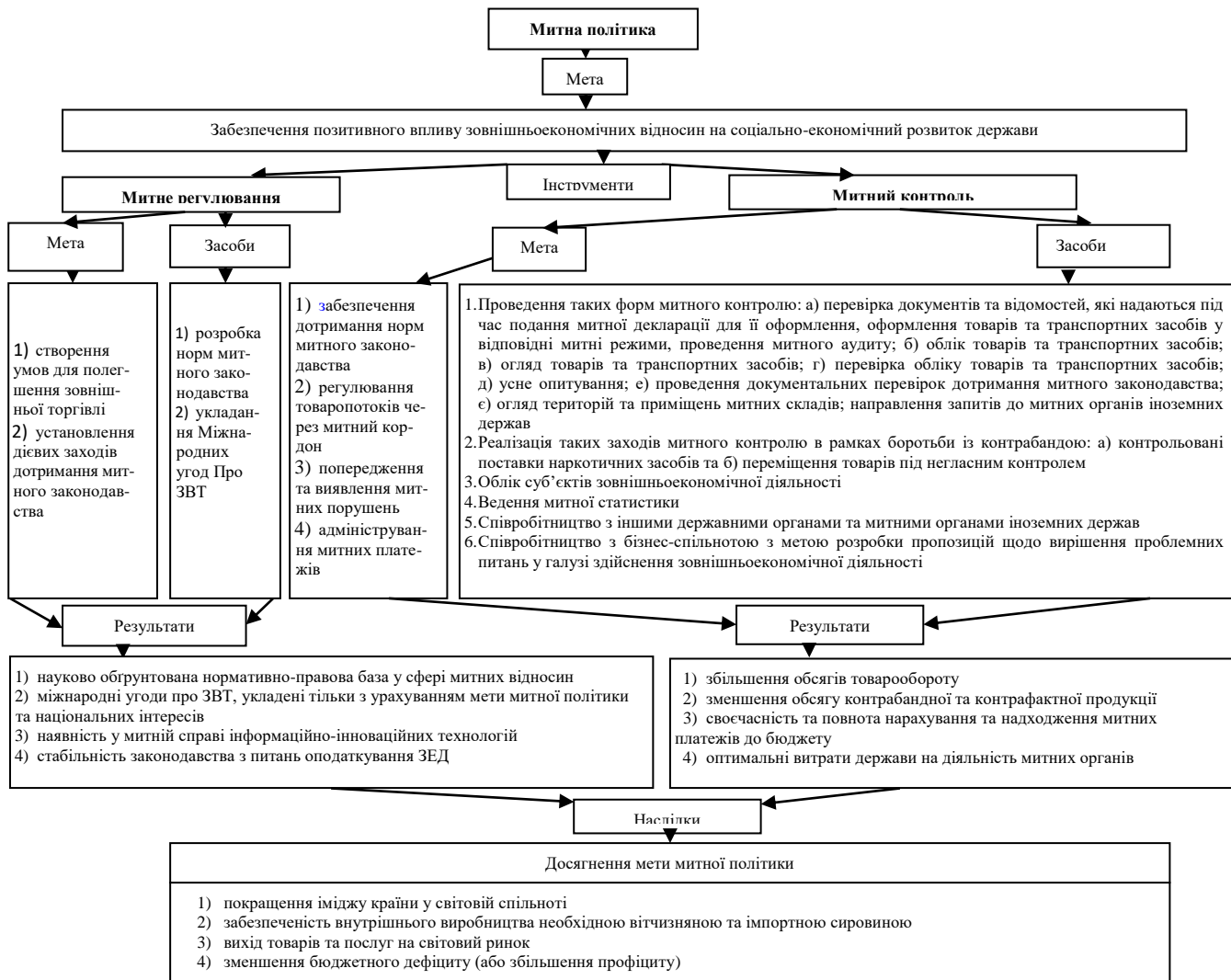

Рисунок 2. Взаємозв'язок митного контролю та митного регулювання

Джерело: розроблено автором

Не зважаючи на наведені недоліки правового забезпечення реалізації митного контролю, аналіз показників діяльності органів доходів і зборів засвідчив підвищення дієвості документальних перевірок з питань податкового та митного законодавства в 2016 р. порівняно з 2015 р. За даними Державної фіскальної служби України (далі – ДФСУ¹) кількість документальних перевірок з питань дотримання податкового та митного законодавства 2015 р. знизилась до 21663 заходів порівняно із 33613 у 2014 р. та поступово зменшилась в 2016 р. до 18485 заходів. Водночас обсяги виявлених

¹ Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//sfs.gov.ua/diyalnist-pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robota/](https://sfs.gov.ua/diyalnist-pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robota/)

порушень у 2015 р. знизились до 4611,01 млн грн порівняно із 7963,82 млн грн у 2014 р., а в 2016 р. зросли порівняно з 2015 р. до 6103,43 млн грн. Згідно з порядком формування звітності щодо контрольно-перевірочної роботи, затвердженим наказом ДФСУ від 23.07.2015 р. № 534 «Про затвердження Звіту «Аудит-1»², зазначене може свідчити і про підвищення дієвості документальних перевірок у 2016 р., і про узгодження в 2016 р. обсягів грошових зобов'язань донарахованих за результатами перевірок, проведених у попередніх періодах. За даними Рахункової палати (далі – РП) показники проведення документальних перевірок з питань дотримання саме митного законодавства свідчать, що у 2016 р. їх кількість знизилась порівняно з 2015 р., а обсяги виявлених порушень зросли (табл. 1).

Таблиця 1

**Результати документальних перевірок дотримання
митного законодавства, млн грн**

Рік	Кількість перевірок		Донараховано грошових зобов'язань		Узгоджено грошових зобов'язань		Надійшло за результатами перевірок звітного періоду		Надійшло за результатами перевірок минулих періодів		Надійшло штрафів та пені (згідно зі ст. 126, 129 Податкового кодексу України)	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Результати	441	361	126,45	807,5	32,43	80,34	17,32	12,08	4,22	5,97	0,68	2,29

Джерело: сформовано за даними Рахункової палати³

В 2016 р. обсяги узгоджених грошових зобов'язань за результатами документальних перевірок дотримання митного законодавства збільшилися порівняно з 2015 р., що свідчить про підвищення їх дієвості.

Визначено, що результативність митного контролю – це співвідношення фактичних та планових результатів його здійснення. Порівняння фактичних та планових надходжень митних платежів до бюджету було визнано некоректним у зв'язку з тим, що облік їх фактичних обсягів здійснюється разом зі штрафними фінансовими санкціями на казначейському рахунку за одним кодом класифікації доходів бюджету. Планування митних платежів не передбачає розрахунку ймовірного обсягу штрафних фінансових санкцій. З огляду на зазначене результативність митного контролю було оцінено зіставленням темпів зростання митних платежів згідно з показниками Зведеного бюджету України (далі – ЗБУ) з темпами зростання експорту-імпорту товарів (табл. 2) з урахуванням внесення змін до митного законодавства та коефіцієнта структурних зрушень у відсоткових пунктах (далі – в. п.) (рис. 3) в експорті та імпорті товарів, розрахованого за формулою (1)⁴.

$$K_{ст.з.} = \sqrt{\sum \Delta d^2 / n}, \quad (1)$$

де: d – частка товарів групи УКТ ЗЕД в загальному обсязі імпорту або експорту товарів відповідно, %; Δd – різниця в частці товарної групи УКТ ЗЕД у звітному році порівняно з попереднім, в. п.; n – кількість товарних груп УКТ ЗЕД.

Згідно з даними Державної служби статистики України (далі – ДССУ) суттєво структура експорту-імпорту товарів не змінювалась за 2005 – 2016 р. р. (рис. 3)

Обсяги митних платежів зростали швидше, ніж обсяги зовнішнього товарообороту протягом 2005–2008 рр., 2012 р. та 2014–2015 рр., тоді як у 2010, 2011

²Звіт Рахункової палати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16749201/Zvit_5-7.pdf?subportal=main

³ Звіт Рахункової палати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16752589/zvit_12-3_2017.pdf?subportal=main

⁴ Інформаційно-аналітичне забезпечення державного фінансового менеджменту (методологія і практика прикладної статистики) : навч. посіб. / [А. В. Головач, В. Б. Захожай, І. Г. Манцуров, Н. А. Головач]. – К. : КНЕУ, 2010 – 260 с.

і 2016 рр. – повільніше (табл. 2).

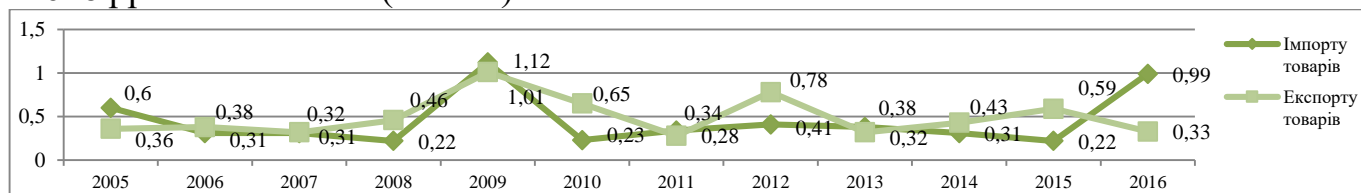

Рисунок 3. Коефіцієнт структурних зрушень експорту та імпорту товарів (у відсоткових пунктах порівняно з попереднім роком). Джерело: розраховано за даними ДССУ⁵

У 2009 та 2013 рр. обсяги і зовнішнього товарообороту, і митних платежів зменшились порівняно з попередніми періодами. Важливо, що валютний курс зменшився лише у 2005 та 2006 рр. порівняно з минулими роками.

Таблиця 2

Динаміка основних макропоказників та митних платежів (у % до попереднього року)

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ВВП	127,9	123,3	132,5	131,5	96,3	118,2	120,4	108,1	104,3	108,3	125,3	119,8
Офіційного курсу долара до гривні (середнього за рік)	96,3	98,5	100,0	104,3	147,9	101,9	100,4	100,3	100,0	148,7	183,8	117,0
Сукупного зовнішнього товарообороту	110,0	116,7	131,8	144,7	82,6	134,2	135,2	101,9	91,4	114,8	128,4	116,9
Митних платежів у ЗБУ за визначенням МКУ	174,0	133,3	132,0	180,3	87,3	103,9	133,2	107,7	95,4	115,1	148,7	116,4
Імпорту товарів	120,1	122,8	134,7	147,1	78,6	136,2	136,6	102,8	90,9	105,1	126,7	122,4
Митних платежів з імпорту	178,2	134,7	132,2	181,0	87,1	104,0	132,1	108,8	95,5	115,0	148,7	116,5
Експорту товарів	101,1	110,3	128,4	141,8	87,7	131,9	133,5	100,9	92,0	126,6	130,0	111,5
Митних платежів з експорту	75,3	51,9	108,0	67,7	193,9	77,0	444,8	15,3	38,8	282,6	190,7	88,1

Джерело: сформовано за даними ДКСУ⁶, ДССУ⁶, НБУ⁷

Найбільшою різниця між темпами зростання імпорту товарів та митних платежів з імпорту була в 2005 р.: при зростанні імпорту на 20,1% митні платежі з імпорту зросли на 78,2 % при коефіцієнті структурних зрушень 0,6 в. п., а найменшою – у 2007 р.: при зростанні обсягів імпорту на 34,7%, митні платежі з імпорту зросли на 32,2 % при коефіцієнті структурних зрушень 0,31 в. п. Максимальною різниця між обсягами експорту товарів та експортного мита була у 2011 р.: при зростанні експорту на 33,5 % обсяги вивізного мита зросли на 344,8% при коефіцієнті структурних зрушень 0,28 в. п.; а мінімальною – у 2007 р.: при зростанні експорту на 28,4 % вивізне мито зросло на 8,0% при коефіцієнті структурних зрушень 0,32 в. п. У 2009 р. загалом відбулось падіння ВВП, зовнішнього товарообороту, митних платежів з одночасним зростанням курсу валют, що було наслідком світової фінансової кризи.

Важливо, що протягом 2005–2016 рр. кількість внесених змін до митного законодавства становила від 8 у 2006 та 2013 рр. до 24 змін у 2005 р. та 19 змін у 2009 р.

Випередження темпами зростання митних платежів темпів зростання відповідних обсягів експорту та імпорту товарів за умови, якщо зміни митного законодавства та зміни товарної структури експорту-імпорту були мінімальними, свідчить про підвищення результативності митного контролю, що фактично в Україні спостерігалось у 2005 та 2011 рр. згідно з наведеними вище результатами дослідження. Перевищення темпами зростання імпорту темпів зростання митних платежів з імпорту в Україні спостерігалось у 2010, 2011 та 2016 рр. (табл. 2) при незначній зміні товарної структури в зазначених періодах (рис. 3). Кількість змін

⁵ Державна казначейська служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/22813;jsessionid=BC8A09928D100CE81082CFA0F0CCD258>

⁶ Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

⁷ Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=7693080

митного законодавства була суттєвою лише в 2010 р. з трьох зазначених періодів. З огляду на наявний вплив зростання обсягів імпорту товарів на зростання відповідних митних платежів, який простежується в інших періодах, наведені співвідношення є результатом непрямого впливу інших факторів на наповнення бюджету митними платежами, зокрема кількості порушень митних правил, рівня контрабанди, переміщення товарів поза митним контролем. Аналіз відповідних співвідношень обсягів експорту та вивізного мита не виявив прямого зв'язку між динамікою товарів, які вивозяться за межі митного кордону, та відповідними митними платежами. Це можна пояснити тим, що товари, на які встановлено вивізне мито, становлять лише окрему частку в загальному обсязі експорту.

Обґрунтовано розрахунок ефективності митного контролю як співвідношення результатів його здійснення та видатків Державного бюджету України на діяльність митних органів. Аналіз ефективності митного контролю засвідчує, що протягом 2004–2016 рр. для одержання 1 грн митних платежів необхідно було забезпечити перетин товарами митного кордону на суму від 8,1 грн у 2015 р. до 18,9 грн у 2004 р. Водночас на 1 грн видатків Державного бюджету України на безпосередньо митні органи протягом 2004–2012 рр. можна було забезпечити здійснення митного контролю товарів вартістю від 350,7 грн у 2006 р. до 948,0 грн у 2012 р. За наведеного рівня здатності державного кордону сприяти прискоренню переміщень товарів у 2012 р. для одержання 1 грн митних платежів необхідно було забезпечити переміщення через кордон товарів вартістю лише 9,8 грн. Отже, у 2012 р. відбулося суттєве збільшення ефективності митного контролю в контексті як здатності державного кордону сприяти переміщенню товарів, так і наповнення бюджету митними платежами. Це підтверджується і безпосереднім співвідношенням митних платежів та видатків Державного бюджету України на митні органи: у 2012 р. 1 грн видатків на діяльність органів митного контролю відповідало 96,42 грн митних платежів, що було найбільшим його значенням за 2004–2012 рр.

У розділі 3 «Напрями вдосконалення митного контролю в Україні» визначено основні шляхи покращення організації та оцінювання митного контролю та виявлено можливості для вдосконалення безпосередньо його здійснення.

Визначено вплив зовнішнього товарообороту на якість митного контролю в частині збільшення митних ризиків та потреби в їх мінімізації. Запропоновано проводити аналіз структури зовнішньої торгівлі товарами для виявлення ризикових тенденцій ЗЕД. Саме митний контроль є інструментом митної політики, метою якої є забезпечення позитивного впливу ЗЕД та іміджу держави у світовій спільноті на її соціально-економічний розвиток. За умови, що заходи митного регулювання зовнішньоекономічних відносин є обґрунтованими, а митний контроль – ефективним, результати його здійснення мають відповідати меті митної політики. Дослідження обсягів зовнішнього товарообороту України за 2005–2016 рр. виявило такі негативні тенденції: 1) переважання енергоносіїв (27 група УКТ ЗЕД) в обсязі імпорту; 2) переважання продукції чорної металургії (72 група УКТ ЗЕД) в обсязі експорту. Наведені результати аналізу зовнішньої торгівлі слід оцінювати разом з показниками енергетичного балансу України за 2007–2015 рр., які свідчать, що виробництво продукції чорної металургії є найбільш енергозатратним з усіх галузей промисловості. У цьому контексті вплив наведених негативних тенденцій ЗЕД на

економіку України посилюється. Розглянувши заходи митного регулювання, які мали б бути спрямовані, з-поміж іншого, на подолання виявлених проблемних аспектів зовнішньої торгівлі, було визначено відсутність ставок вивізного мита на напівфабрикати з заліза та нелегованої сталі (код 7207 УКТ ЗЕД) та прокат плоский з заліза або нелегованої сталі неплакований (код 7208 УКТ ЗЕД), які становили найсуттєвіший обсяг експорту чорних металів (72 групи УКТ ЗЕД) за період з 2006–2016 рр. Це створює додаткові ризики маніпулювання кодами УКТ ЗЕД у межах товарів чорної металургії під час їх експорту з метою ухилення від сплати митних платежів. Таким чином встановлено необхідність аналізу тенденцій зовнішньої торгівлі з урахуванням прогалин вітчизняного митного законодавства в контексті управління митними ризиками під час здійснення митного контролю. Обґрунтовано, що під час прийняття рішень у сфері ЗЕД необхідним є оцінювання співвідношення прогнозних обсягів збільшення експорту та імпорту товарів з імовірними втратами бюджету від надання пільг з митних платежів, що, як правило, передбачає укладання угод про зони вільної торгівлі.

За результатами проведеного аналізу виконання індикативів з митних платежів у розрізі обласних митниць та Енергетичної митниці ДФСУ було визначено, що незважаючи на суттєві законодавчі обмеження для здійснення митного оформлення товарів Енергетичною митницею, зокрема обмеження обсягів партії таких товарів, частка митних платежів, адміністрованих нею, становила близько 30% усіх митних платежів за період з травня 2016 р. до грудня 2016 р., водночас, наприклад, Київською міською митницею – близько 15%. Це обумовило постановку та вирішення питання доцільності вибору платником митниці для митного оформлення товарів і транспортних засобів. У 2012 р. з ухваленням МКУ від 13.03.2012 № 4495-VI платникам було надано право здійснювати митне оформлення товарів і транспортних засобів у будь-якому органі митного контролю незалежно від митниці обліку таких платників. Зазначені зміни є доцільними в контексті розвитку зовнішньоекономічних відносин, однак, провокують виникнення ризиків маніпулювання нормами законодавства з метою зменшення обов’язкових для сплати митних платежів. Як симетричний захід відносно наведених змін запропоновано актуальну форму митного контролю – «митну крос-перевірку», сутність якої полягає в аналізі ЗЕД платників, які обліковуються в митницях одних областей, підрозділами аудиту в складі головних управлінь (далі – ГУ) ДФСУ інших областей та в складі територіальних управлінь Офісу з обслуговування великих платників податків (далі – ОВПП) ДФСУ інших областей. Зазначені перевірки мають сприяти зменшенню рівня корупційної складової митного контролю.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення важливого наукового завдання, яке має вагоме як теоретичне, так і практичне значення, а саме: вдосконалення митного контролю в Україні. В результаті проведеного дослідження було зроблено такі висновки та пропозиції:

1. На підставі дослідження економічної природи митного контролю уточнено його значення для державного розвитку, осучаснено перелік його завдань та функцій, запропоновано напрями вдосконалення його видів та форм у контексті розширення зовнішньоекономічних відносин України, що потребує створення дієвого,

результативного й ефективного інструментарію подолання актуальних викликів у сфері митної справи. Це має сприяти вчасному та дієвому упередженню порушень митних правил, а як наслідок – прискоренню зовнішнього товарообороту, забезпеченню повноти і своєчасності нарахування та надходження митних платежів до бюджету. Проведено оцінку законодавчого забезпечення реалізації митного контролю, виявлено вплив його якості та узгодженості на упередження митних ризиків. Це сприяло аналізу ЗЕД в контексті виявлення негативних тенденцій, мінімізація яких має бути забезпечена заходами митного регулювання, та розробці відповідних пропозицій щодо його покращення.

2. Обґрунтовано, що митний контроль є одночасно: 1) складовою державного фінансового контролю; 2) інструментом реалізації митної політики; 3) функцією державного управління. Поділ фінансової політики на бюджетну, податкову, митну, валютну та грошово-кредитну є передумовою відповідного розмежування державного фінансового контролю на контроль та аудит в бюджетному процесі, податковий контроль, митний контроль, валютний контроль та банківський нагляд, оскільки державний фінансовий контроль є інструментом фінансової політики. Це зумовлює необхідність поділу митного контролю за часом проведення на попередній, поточний та наступний, як це передбачено для державного фінансового контролю загалом.

3. Доведено, що метою митного контролю є забезпечення дотримання норм митного законодавства в процесі переміщення товарів, осіб і транспортних засобів через митний кордон. Результатами досягнення такої мети є: динаміка експорту-імпорту товарів, повнота та своєчасність нарахування та надходження митних платежів до бюджету, оптимізація видатків Державного бюджету України на діяльність митних органів, зменшення обсягів контрабандних та контрафактних товарів. Факторами, які впливають на зазначені показники, є організація, здійснення та оцінювання результатів митного контролю. Організація митного контролю відбувається під час розробки заходів митного регулювання і затвердження їх у відповідних нормативно-правових актах. Якість здійснення митного контролю залежить від структури митних органів, достатності державних видатків для забезпечення їх функціонування. Оцінювання митного контролю впливає на завантаженість митних органів у частині проведення щодо них контрольних заходів, та на структуру митних органів у частині наявності (або відсутності) у їх складі підрозділів внутрішнього аудиту.

4. Обґрунтовано, що дієвість митного контролю як його здатність запобігати порушенням митного законодавства залежить і від якості його здійснення, і від сутності митного законодавства. Було встановлено доцільність удосконалення порядку застосування адміністративних санкцій за митні правопорушення в частині узгодження норм митного законодавства, якими окремо передбачено розмір таких санкцій, якщо умисність порушення доведена і якщо – ні. Це має унеможливити необґрунтоване заниження адміністративних штрафних санкцій за порушення митного законодавства.

5. На основі аналізу результативності митного контролю обґрунтовано необхідність ведення обліку митних платежів окремо від суми фінансових санкцій за їх повну або часткову несплату або несвоєчасну сплату. У зв'язку з тим, що

планування митних платежів здійснюється без урахування ймовірних штрафних санкцій, а облік фактичних надходжень митних платежів та фінансових штрафних санкцій здійснюється на одному казначейському рахунку за одним кодом класифікації доходів бюджету, оцінка результативності митного контролю як співвідношення фактичних та планових митних платежів втрачає свою значущість. Виходячи з викладеного результативність митного контролю була оцінена методом зіставлення темпів зростання обсягів експорту-імпорту товарів з темпами зростання відповідних митних платежів з урахуванням коефіцієнта структурних зрушень в експорті-імпорті товарів та змін митного законодавства. Перевищення темпами зростання експорту або імпорту товарів темпів зростання відповідних митних платежів за відсутності суттєвих змін у товарній структурі експорту та імпорту та при стабільному митному законодавстві визначено індикатором, який свідчить про недостатню результативність митного контролю. Це сприяло виявленню показників, які свідчать про достатню (або недостатню) якість митного контролю для забезпечення вчасного прийняття управлінських рішень щодо його вдосконалення.

6. Доведено, що ефективність митного контролю доцільно оцінювати як співвідношення одержаних результатів та витрачених ресурсів, зокрема митних платежів, які фактично надійшли до бюджету, а також обсягів сукупного товарообороту та видатків державного бюджету на фінансування митних органів. Такий підхід до оцінки ефективності митного контролю є виправданим також з огляду на структуру державних видатків на митні органи за 2004–2016 рр., в якій 80% і більше становлять видатки на керівництво і управління. Це позитивно позначається на можливості встановлення реальних чинників впливу на результати митного контролю та на їх наслідки.

7. Обґрунтовано та визначено шляхи підвищення якості організації та здійснення митного контролю в частині, по-перше, необхідності затвердження на законодавчому рівні методології розрахунків ефективності законодавчих актів у сфері митної справи, які можуть вплинути на дохідну або видаткову частини бюджету; по-друге, визначення ефективності рішень у зовнішньоекономічній сфері як співвідношення прогнозних обсягів збільшення експорту-імпорту товарів та ймовірних втрат бюджету у зв'язку з наданням тарифних пільг, що, як правило, відбувається після підписання угод про зони вільної торгівлі. Це має покращити якість нормативно-правового забезпечення у сфері митної справи і, як результат, підвищити дієвість, результативність і ефективність митного контролю.

8. З метою вдосконалення практики оцінювання результатів митного контролю підтверджено доцільність вибору між децентралізованою або централізованою моделями державного внутрішнього фінансового контролю. Це безпосередньо впливає на структуру митних органів у частині наявності в їх складі підрозділів внутрішнього аудиту. З огляду на курс євроінтеграції України доцільнішою була визначена децентралізована модель державного внутрішнього фінансового контролю з одночасним посиленням співпраці підрозділів внутрішнього аудиту з органом державного зовнішнього фінансового контролю.

9. На основі всебічного аналізу правових засад і практики організації, здійснення та оцінювання результатів митного контролю обґрунтовано необхідність внесення змін до окремих нормативно-правових актів, зокрема:

– змінити існуючий перелік форм митного контролю, а саме: а) розширити сферу застосування такої форми митного контролю, як «перевірка документів та відомостей, які надаються органам доходів і зборів під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України», затвердженої ст. 336 МКУ, і застосовувати її і під час попереднього митного контролю, доповнити її назву словами «і під час отримання ними митної декларації для її оформлення»; б) включити до загального переліку форм митного контролю, затвердженого ст. 336 МКУ, такі його особливі заходи, як переміщення під негласним контролем та контрольовані поставки, які згідно з розд. XVII МКУ можуть застосовуватись тільки для боротьби з контрабандою, до якої відповідно до ст. 201 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 № 2341-III належить лише обмежений перелік товарів;

– запровадити нову форму митного контролю – «крос-перевірку», сутність якої полягає в аналізі операцій суб'єктів ЗЕД, які обліковуються в митницях одних областей підрозділами аудиту у складі ГУ ДФСУ та у складі територіальних управлінь ОВПП інших областей. Це є симетричним заходом відносно надання права платникам обирати митний орган для митного оформлення товарів і транспортних засобів незалежно від митниці обліку таких суб'єктів ЗЕД. Запровадження таких перевірок має сприяти зменшенню рівня корупційної складової під час проведення як попереднього, так і поточного і наступного видів митного контролю в Україні;

– включити до профілів системи управління митними ризиками такі індикатори: а) оподаткування товарів за ставкою мита 0%; б) велика кількість різних ставок мита в межах однієї групи УКТ ЗЕД; в) результати проведених документальних перевірок дотримання суб'єктами ЗЕД митного законодавства. Це має запобігти негативному впливу прогалин митного законодавства в частині надання тарифних пільг на результати митного контролю та забезпечити взаємоузгодженість попереднього, поточного та наступного митного контролю з метою підвищення його ефективності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

1. Соціально-економічні координати розвитку підприємницької діяльності: [колективна монографія] / за ред. д. е. н., професора Ю. О. Нестерчук. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2014. – Ч. 1. – 240 с. (13,95 д. а., особисто автору – 0,5 д. а. : розділ 3 «Теоретичні та практичні засади організації фінансів підприємств» п. 3.2 Трансфертне ціноутворення як аспект діяльності транснаціональних корпорацій)

У наукових фахових виданнях:

2. Ломейко Ю. А. Митна вартість як об'єкт державного контролю / Ю. А. Ломейко // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць. – Київ : КНЕУ, 2012. – № 28. – С. 427–438. (0,4 д. а.)

3. Ломейко Ю. А. Контроль за трансфертним ціноутворенням в Україні: переваги та недоліки / Ю. А. Ломейко // Вісник Академії митної служби України. Серія «Економіка». – 2014 – № 1(51). – С. 127–136. (0,6 д. а.)

У наукових фахових виданнях України, які зареєстровані у міжнародних наукометричних базах:

4. Ломейко Ю. А. Актуальні проблеми зовнішньоекономічного співробітництва України та шляхи їх розв'язання / Ю. А. Ломейко // Наукові праці НДФІ: наук. зб. (GoogleScholar, ResearchBible). – 2014. – № 1 (66). – С. 148–157. (0,6 д. а.)

5. Ломейко Ю. А. Митне регулювання і контроль у контексті розвитку зовнішньоекономічних відносин в Україні/ Ю. А. Ломейко //Актуальні проблеми економіки (EBSCOhost, EconLit, ABI/Inform, SciVerseScopus, IndexCopernicus, Cabbell'sDirectories). – 2015. – № 4(166). – С. 75–93. (0,9 д. а.)

6. Ломейко Ю. А. Державний фінансовий контроль в Україні: напрями вдосконалення його організації та оцінювання / Ю. А. Ломейко // Проблеми економіки (UlrichswebGlobalSerialsDirectory,ResearchPapersinEconomics, Російський індекс наукового цитування, IndexCopernicus, DirectoryofOpen Access Journals, EBSCOhost, CiteFactor, AcademicJournalsDatabase, ScientificIndexingServices, AdvancedScienceIndex, OpenAcademicJournalsIndex, GetInfo, BASE,OpenAIRE, WorldCat, SUNCAT UnionCatalogue, Соціонет, J-Gate, АкадемияGoogle, ResearchBible). – 2016. – № 2. – С. 148–160. (1,5 д. а.)

7. Ломейко Ю. А. Напрями вдосконалення видів і форм митного контролю в Україні та необхідність їх реалізації / Ю. А. Ломейко // Бізнес Інформ(UlrichswebGlobalSerialsDirectory,ResearchPapersinEconomics, Російський індекс наукового цитування, IndexCopernicus, DirectoryofOpen Access Journals, CiteFactor, AcademicJournalsDatabase, ResearchBible, Соціонет, OpenAcademicJournalsIndex, GetInfo, BASE, OpenAIRE, SUNCAT UnionCatalogue, COPAC UnionCatalogue, J-Gate, OpenAccessLibrary, ScientificIndexingServices, AdvancedScienceIndex, АкадемияGoogle, InfobaseIndex, WorldCat): наук.журн. – 2016. – № 10. – С. 313–324. (1,3 д. а.)

8. Огонь Ц. Г., Ломейко Ю. А. Оцінка ризиків та завдання митного контролю в Україні / Ц. Г. Огонь, Ю. А. Ломейко // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди : зб. наук. праць (Російський індекс наукового цитування, Всеросійський інститут наукової і технічної інформації Російської академії наук (ВІНІТІ РАН), Ulrich'sPeriodicalDirectory, InternationalScientificIndexing (ISI, UAE), UniversalImpactFactor (UIF), GoogleScholar, CiteFactor, ResearchBible, OpenAcademicJournalsIndex, CyberLeninka, IndexCopernicusInternational, CentralandEasternEuropeanOnlineLibrary). – 2017. – № 33/1. – С. 428–439. (1,1 д. а., особисто автору – 0,5 д. а., досліджено теоретичні засади виникнення митних ризиків та практичні напрями їх мінімізації.)

У наукових виданнях, які зареєстровані у міжнародних наукометричних базах:

9. Ломейко Ю. А. Ефективність митного законодавства в Україні та напрями його вдосконалення / Ю. А. Ломейко // Бізнес Інформ (UlrichswebGlobalSerialsDirectory,ResearchPapersinEconomics, Російський індекс наукового цитування, IndexCopernicus, DirectoryofOpen Access Journals, CiteFactor, AcademicJournalsDatabase, ResearchBible, Соціонет, OpenAcademicJournalsIndex, GetInfo, BASE, OpenAIRE, SUNCAT UnionCatalogue, COPAC UnionCatalogue, J-Gate, OpenAccessLibrary, ScientificIndexingServices, AdvancedScienceIndex, АкадемияGoogle, InfobaseIndex, WorldCat): наук. журн. – 2014. – № 12. – С. 30–46. (1,6 д. а.)

10. Ломейко Ю. А. Аналіз та напрями вдосконалення взаємовідносин між суб'єктами митного контролю / Ю. А. Ломейко // Бізнес Інформ (UlrichswebGlobalSerialsDirectory, ResearchPapersinEconomics, Російський індекс наукового цитування, IndexCopernicus, DirectoryofOpen Access Journals, CiteFactor, AcademicJournalsDatabase, ResearchBible, Соціонет, OpenAcademicJournalsIndex, GetInfo, BASE, OpenAIRE, SUNCAT UnionCatalogue, COPAC UnionCatalogue, J-Gate, OpenAccessLibrary, ScientificIndexingServices, AdvancedScienceIndex, АкадемияGoogle, InfobaseIndex, WorldCat): наук. журн. – 2015. – № 2. – С. 58–67. (1 д. а.)

В інших виданнях:

11. Ломейко Ю. А. Вдосконалення системи митних платежів в рамках реалізації Програми економічних реформ на 2010-2014 роки / Ю. А. Ломейко // Актуальні питання фінансової та бюджетно-податкової політики в контексті реалізації Програми економічних реформ на 2010-2014 роки: матеріали науково-практичної конференції, м. Київ, 17-18 травня 2012 р. – К.: НДФІ, 2012. – С. 197 – 203. (0,2 д. а.)

12. Ломейко Ю. А. Напрями розвитку та вдосконалення митної політики України / Ю. А. Ломейко // Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 16-18 травня 2013 р., м. Умань, УНУС, факультет економіки і підприємництва. – С. 10 – 12. (0,1 д. а.)

13. Ломейко Ю. А. Оцінка ефективності митного контролю як функції державного управління / Ю. А. Ломейко // Управлінські науки в сучасному світі: матеріали I Наукової міжнародної конференції на честь доктора економічних наук, проф. Шкітіної М. І., 27 листопада 2014 р., м. Київ, КНЛУ, економічний факультет. – С. 106 – 108. (0,1 д. а.)

14. Ломейко Ю. А. Митний контроль в Україні та напрями його розвитку / Ю. А. Ломейко // Шевченківська весна: Економіка: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, 1-3 квітня 2015 р., м. Київ, КНУ ім. Тараса Шевченка, економічний факультет. – С. 54. (0,2 д. а.)

15. Ломейко Ю. А. Додатковий імпортний збір в Україні: переваги та недоліки / Ю. А. Ломейко // Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції, 14-15 травня 2015 р., м. Умань, УНУС, факультет економіки і підприємництва. – С. 97 – 99. (0,1 д. а.)

16. Ломейко Ю. А. Митні платежі як засіб фінансового потенціалу місцевого самоврядування / Ю. А. Ломейко // Фінанси місцевого самоврядування: стан, проблематика і перспективи розвитку: матеріали I Міжнародного науково-практичного семінару, м. Київ, 25 березня 2016 р. – К.: КНЕУ, 2016. – С. 82 – 83. (0,1 д. а.)

17. Ломейко Ю. А. Митні платежі як джерело фінансування дорожньої галузі / Ю. А. Ломейко // Актуальні питання сучасної економіки: матеріали VIII Всеукраїнської наукової конференції, 24 грудня 2016 р., м. Умань, УНУС, факультет економіки і підприємництва. – С. 84 – 86. (0,1 д. а.)

18. Ломейко Ю. А. Фінансування органів митного контролю в Україні: стан та напрями вдосконалення / Ю. А. Ломейко // Економіка, фінанси, бухгалтерський

облік: сучасний стан і перспективи розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 01 лютого 2017 р. – Полтава: ЦФЕНД, 2017. – С. 81–86. (0,2 д. а.)

19. Ломейко Ю. А. Роль митних платежів у формуванні доходів державного бюджету / Ю. А. Ломейко // Студентські наукові студії: молодіжний наук. журн. – 2012. – № 5 (26). – С. 34–39. (0,6 д. а.)

АНОТАЦІЯ

Ломейко Ю. А. Митний контроль в Україні та напрями його вдосконалення. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2017.

У дисертації визначено сутність митного контролю як інструменту митної політики, функції державного управління та складової державного фінансового контролю. Проведено аналіз стану митного контролю за допомогою таких показників, як дієвість, результативність і ефективність. Дієвість митного контролю визначено як його здатність запобігати порушенням митного законодавства. Результативність митного контролю визначено як співвідношення фактичних та планових результатів його здійснення. Обґрунтовано доцільність розрахунку ефективності митного контролю як співвідношення результатів його здійснення та витрачених ресурсів. Запропоновано способи поліпшення організації митного контролю в Україні та його оцінювання. Визначено напрями вдосконалення здійснення митного контролю, серед яких: 1) доповнити профілі системи управління митними ризиками таким індикатором, як оподаткування товарів за ставкою 0%; 2) запровадити таку форму митного контролю, як «крос-перевірка», сутність якої полягає в аналізі операцій суб'єктів ЗЕД, які обліковуються у митницях одних областей, підрозділами аудиту у складі органів ДФСУ інших областей; 3) розширити сфери застосування таких заходів митного контролю, як переміщення товарів під негласним контролем та контрольовані поставки, до всіх товарів, замість обмеженого переліку контрабандних, як це передбачено чинним законодавством.

Ключові слова: митний контроль, митні платежі, митна політика, державний фінансовий контроль, митне регулювання, митний тариф, ефективність митного контролю.

АННОТАЦИЯ

Ломейко Ю.А. Таможенный контроль в Украине и направления его усовершенствования. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 деньги, финансы и кредит. – ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана», Киев, 2017.

В диссертации определено значение таможенного контроля как инструмента таможенной политики, функции государственного управления и вида государственного финансового контроля. Определено, что таможенный контроль входит в состав государственного финансового контроля в связи с тем, что является инструментом таможенной политики, которая, в свою очередь, входит в состав

финансовой политики, инструментом которой является государственный финансовый контроль. Доказано, что таможенный контроль делится в зависимости от момента проведения на предыдущий, текущий и последующий, как это предусмотрено для государственного финансового контроля в целом. Проведен анализ состояния таможенного контроля с помощью таких показателей, как действенность, результативность и эффективность. Действенность таможенного контроля определена как его способность упреждать реализацию таможенных рисков, а именно – нарушения таможенного законодательства. Доказана связь качества непосредственно таможенного законодательства со способностью таможенного контроля обеспечить практическое исполнение его норм. Результативность таможенного контроля определена как соотношение фактических и плановых результатов его реализации, а именно: полноты и своевременности поступления таможенных платежей в бюджет, динамики объёмов внешнего товарооборота, уменьшения уровня контрабандных и контрафактных товаров. Выявлена необходимость учёта таможенных платежей (как и других налогов и сборов) на разных казначейских счетах отдельно от штрафных финансовых санкций за их неуплату или несвоевременную или неполную уплату. Это обеспечит целесообразность сравнения плановых и фактических объёмов таможенных платежей, которые планируются и прогнозируются без учёта соответствующих финансовых санкций, а фактические их поступления согласно действующего законодательства учитываются на одних казначейских счетах вместе со штрафными финансовыми санкциями. Доказана целесообразность расчёта эффективности таможенного контроля как соотношения результатов его осуществления и использованных для их достижения ресурсов. Предложены следующие пути улучшения организации таможенного контроля в Украине и его оценки: 1) утверждение на законодательном уровне перечня показателей эффективности нормативно-правовых актов, которые должны быть представлены вместе с законопроектами, если они могут повлиять на доходную или расходную части бюджета; 2) определение соотношения планового увеличения внешнего товарооборота и уменьшения поступлений таможенных платежей в бюджет показателем эффективности решений во внешнеэкономической сфере; 3) выбор единой системы государственного внутреннего финансового контроля. Определены направления усовершенствования реализации таможенного контроля, среди которых: 1) дополнение профилей системы управления таможенными рисками таким индикатором, как ставка пошлины 0%; 2) введение новой формы таможенного контроля, а именно «таможенной кросс-проверки», суть которой заключается в анализе операций субъектов ВЭД, учитывающихся в таможенных одних областей, подразделениями аудита в составе органов ГФСУ других областей; 3) расширить сферу применения таких мер таможенного контроля, как перемещение под негласным контролем и контролируемые поставки, для всех товаров, вместо ограниченного перечня контрабандных.

Ключевые слова: таможенный контроль, таможенные платежи, таможенная политика, государственный финансовый контроль, таможенное регулирование, эффективность таможенного контроля.

ABSTRACT

Lomeiko Yu. A. Customs control in Ukraine and the ways of its improvement. – Manuscript.

The dissertation for obtaining of scientific degree of a candidate of economics in specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – SHEE «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman», Kyiv, 2017.

The paper reveals the meaning of customs control as the instrument of customs policy, as the function of government management and as the type government financial control. The analysis of the state of customs control is made by using such indicators as: efficacy, effectiveness and efficiency. The efficacy of customs control is defined as its ability to prevent the transgressions of customs legislation. The effectiveness of customs control is defined as ratio between actual and planned results of its realization. Appropriateness of valuation the efficiency of customs control as the ratio between the results of its realization and resources needed for its achievement is proved. The ways of improvement of customs control organization and valuation in Ukraine are proposed. The ways of improvement of customs control realization in Ukraine are identified, and the main of them are: 1) to add to the profiles of the system of management of customs risks such indicator as the taxation of goods by the rate 0 %; 2) to provide the new form of customs control, named “customs cross – audit”, its essence is composed by the audit of the subjects of external economic activity, that are taken onto account in the customs of the ones regions, by the departments of audit that are included in the structure of State Fiscal Service of Ukraine authorities of the others regions; 3) to expand the field of using such forms of customs control as border crossing under non-disclosed control and the controlling supply to all the goods but not to the limited scroll of smuggled good as the current legislation provides.

Key words: customs control, customs payments, customs policy, government financial control, customs regulation, customs tariff, efficiency of customs control

Підписано до друку 05.10.2017 р. Зам. № 1085.
Формат 60х90 1/16. Папір офсетний. Друк – цифровий.
Наклад 100 прим. Ум. друк. арк. 0,9.
Друк «ЦП «КОМПРИНТ», Свідоцтво ДК №4131, від 04.08.2011 р.
м. Київ, вул. Предславинська, 28
528-05-42, 067-209-54-30
email: komprint@ukr.net